

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**СТРАТЕГИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ
СОЛВЕНТНОСТИ II У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Мај 2021. године

Садржај

1. Солвентност II и њена имплементација у Европској унији.....	3
2. Стање сектора осигурања у Републици Србији	5
3. Правни оквир у Републици Србији и Солвентност II	6
4. Основни циљеви и фазе имплементације Солвентности II у Републици Србији.....	8
4.1. Фаза I – анализа усклађености	8
4.2. Фаза II – процена ефеката	8
4.3. Фаза III – усклађивање регулаторног оквира	8
5. Транспарентност и сарадња у процесу имплементације Солвентности II.....	10

1. Солвентност II и њена имплементација у Европској унији

Делатност осигурања у Европској унији у претходном периоду била је уређена већим бројем директива из оквира Солвентност I, којима су се у протеклим деценијама постепено усаглашавала правила за обављање делатности осигурања. Применом овог оквира у Европској унији, поред бројних предности, препознате су и одређене мањкавости, које нарочито укључују следеће: оквир није довољно стимулисао друштва за осигурање/реосигурање (у даљем тексту: друштва) да адекватно управљају ризицима и инвестицијама; нису отклоњене све препреке за правовремену интервенцију супервизора; није у потпуности обезбеђена адекватна алокација капитала; није довољно пажње посвећено супервизији групе.

Ради унапређења оквира Солвентност I, донета је Директива Солвентност II (*Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council on taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance* – у даљем тексту: Солвентност II), која је, након вишегодишњег прелазног периода потребног за прилагођавање новим регулаторним захтевима, у Европској унији почела да се примењује 1. јануара 2016. године. Солвентност II замењује 14 директива оквира Солвентност I и уводи режим максималне усаглашености, чиме се обезбеђује већа конвергенција унутрашњег тржишта услуга осигурања у Европској унији.

Солвентност II заснива се на три стуба:

- 1) квантитативни захтеви,
- 2) квалитативни захтеви и
- 3) транспарентност.

Квантитативним захтевима обезбеђује се усаглашавање стандарда за процену средстава и обавеза на тржишним основама. Техничке резерве, као обавеза друштва према осигураницима, утврђују се као збир најбоље процене (просек будућих новчаних токова пондерисан вероватноћом, при чему се у обзир узима временска вредност новца) и маргине ризика (додатак за ризик). Такође, утврђују се и прихватљива сопствена средства, која укључују и капитал, класификована према квалитету за покриће капиталних захтева. Солвентност II успоставља два нивоа капиталних захтева којима се омогућава правовремена интервенција супервизора: потребан капитал за солвентност (*SCR – solvency capital requirement*) и минимални потребни капитал (*MCR – minimum capital requirement*). Потребан капитал за солвентност, који се може утврдити применом стандардне формуле или интерног модела, осмишљен је тако да обухвати све ризике у пословању друштва који се могу квантификовати и треба да обезбеди да друштво може у току једне године поднети догађаје који се реализују једном у 200 година (захтев калибриран за *VaR* са интервалом поверења 99,5%, са временским хоризонтом од једне године). Минимални потребни капитал утврђује се применом линеарне формуле са утврђеним апсолутним минималним вредностима (захтев калибриран за *VaR* са интервалом поверења 85%, са временским хоризонтом од једне године). Такође, Солвентност II уводи принцип опрезности за инвестирање средстава друштва, чиме се, с обзиром на то да су и тржишни ризици обухваћени капиталним захтевима, оставља слобода друштвима у погледу алокације инвестиција, али су друштва дужна да инвестирају у најбољем интересу осигураника.

Квалитативним захтевима обухваћени су захтеви који се односе на подобност лица која управљају друштвом или обављају кључне функције у друштву, кључне функције, сопствену процену ризика и солвентности (*ORSA – own risk and solvency assessment*) и начин вршења супервизије, при чему се инсистира на поштовању начела пропорционалности, односно на испуњавању наведених захтева у складу с природом, обимом и сложености послова који се обављају у друштву, величином и организационом структуром друштва, као и обимом активности и врстама осигурања које друштво обавља. Солвентност II предвиђа обавезу успостављања кључних функција у друштву које обухватају управљање ризицима, систем интерних контрола, усклађеност пословања, интерну ревизију и актуарску функцију, а посебно се утврђују захтеви у погледу начина поверавања послова трећим лицима. Као саставни део пословне стратегије друштва, Солвентношћу II захтева се редовно спровођење сопствене процене ризика и солвентности ради антиципативне процене укупно потребне солвентности, испуњености услова који се односе на адекватност капитала и техничких резерви, као и на одступања ризичног профила друштва од потребног

капитала за солвентност. Солвентност II успоставља основе за конвергенцију националних супервизорских пракси ка надзору заснованом на процени ризика којима је друштво изложено или може бити изложено у свом пословању, путем посредне или непосредне контроле и изрицања мера надзора.

Транспарентност се обезбеђује достављањем значајних информација супервизору и јавним објављивањем прописаних информација. Супервизору се достављају квалитативне и квантитативне информације путем редовног и ванредног извештавања (*RSR – Regular Supervisory Report* и *QRT – quantitative reporting templates*), при чему се планира конвергенција формата у којем се извештавају супервизори у целом финансијском сектору (*XBRL taxonomy*). Најзначајније информације о пословању друштва објављују у Извештају о солвентности и финансијском стању (*SFCR – Solvency and Financial Condition Report*).

Посебна пажња посвећује се супервизији групе. Групе се посматрају као обједињени ентитети над којима се врши консолидована супервизија. Утврђени су начин вршења супервизије групе, делокруг супервизора групе и однос с другим супервизорима у оквиру супервизорских колегијума, а нарочито начин размене података и координација активности.

Током развоја новог оквира којим се уређује делатност осигурања у Европској унији (који је трајао више од деценије), спроведено је шест квантитативних студија утицаја (*QIS – quantitative impact study*) како би се анализирали ефекти нове регулативе, пре свега квантитативних захтева, на сектор осигурања у Европској унији.

Европски парламент и Европски савет донели су 16. априла 2014. године Директиву Омнибус II, којом је измењена и допуњена Солвентност II и којом је предвиђено да нови оквир почиње да се примењује 1. јануара 2016. године. Солвентност II представља први ниво правила којима се уређује делатност осигурања у Европској унији која државе чланице преносе у националну регулативу.

Солвентношћу II предвиђено је да Европска комисија доноси делегиране акте и мере за њено спровођење који имају непосредну примену у државама чланицама Европске уније и који обезбеђују пуну усаглашеност правила којима се уређује делатност осигурања. Европска комисија, на предлог Европског тела за осигурање и професионалне пензије (*EIOPA – European Insurance and Occupational Pensions Authority*), усваја техничке стандарде који се односе на техничка питања. Ови акти и мере за имплементацију представљају други ниво правила којима се уређује делатност осигурања у Европској унији.

Трећи ниво правила представљају смернице које доноси *EIOPA*. Смерницама се обезбеђује конзистентна примена правила и сарадња између држава чланица. Оне нису обавезујуће, али су државе чланице дужне да образложе разлоге због којих не поступају у складу с тим смерницама.

Приликом доношења Солвентности II, Европска комисија је планирала свеобухватну ревизију Солвентности II за 2020. годину (у даљем тексту: ревизија Солвентности II), која треба да буде заснована на искуству стеченом у претходном периоду примене и да осигура да усвојена правила свих нивоа и даље одговарају својој сврси. Од 2016. до 2019. године постепено су ревидирани поједини сегменти Солвентности II који се односе на третман инфраструктурних улагања, секјуритизацију и делове обрачуна капиталног захтева за солвентност, у складу са стандардном формулом. Околности изазване пандемијом вируса корона одложиле су завршетак овог процеса. Требало би да измене буду усвојене до краја 2021. године, са очекиваним почетком примене, укључујући и могуће прелазне одредбе, најраније од 2022. године.

2. Стање сектора осигурања у Републици Србији

Поред свог основног циља – постизања и одржавања стабилности цена, Народна банка Србије доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система, као и заштити права и интереса корисника финансијских услуга. Један од инструмената Народне банке Србије за остварење овог циља јесте обављање функције регулатора и супервизора највећег дела финансијског сектора Републике Србије, укључујући и сектор осигурања. Поред Народне банке Србије, регулатор за делатност осигурања јесте и Министарство финансија.

Након банкарског, сектор осигурања је други по важности сегмент финансијског сектора у Републици Србији, са укупном премијом од 135 евра по глави становника и учешћем укупне премије у бруто домаћем производу са 2,0% у 2020. години. На тржишту осигурања у Републици Србији доминантно је учешће премије неживотних осигурања, при чему је учешће животних осигурања 23,8% у 2020. години.

На крају 2020. године, на тржишту је пословало 20 друштава, од чега 16 друштава за осигурање и четири друштва за реосигурање. Од друштава за осигурање, услуге искључиво животних осигурања пружа четири друштва, док услуге искључиво неживотних осигурања, односно и животних и неживотних осигурања, пружа по шест друштава. Према власничкој структури капитала, 15 друштава је у већинском страном власништву, пре свега из Европске уније. Највећи број друштава у Републици Србији зависна су друштва група из Аустрије и Словеније.

Сектор осигурања у Републици Србији знатно се приближио сектору осигурања у Европској унији, што се посебно огледа у правилима којима се уређује обављање делатности осигурања, уласку на домаће тржиште и пословању зависних друштава лица из Европске уније, преносу специфичних знања из матичних компанија, развоју нових производа осигурања у Републици Србији, континуираном развоју животних осигурања, као и унапређењу нивоа заштите корисника услуга осигурања. Даље приближавање сектора осигурања Републике Србије нивоу развоја овог сектора у Европској унији зависиће од опште економске ситуације и даљег унапређивања регулаторног оквира и праксе осигурања у Републици Србији.

3. Правни оквир у Републици Србији и Солвентност II

На предлог Народне банке Србије, Народна скупштина Републике Србије 18. децембра 2014. године усвојила је нови Закон о осигурању, којим је извршено усклађивање домаће регулативе са оквиром Солвентност I, уз примену одређених захтева Солвентности II. С обзиром на то да су измене Солвентности II у Европској унији извршене током 2014. године, те да нису били донети акти и мере за њену примену, у Закон о осигурању пренети су поједини захтеви ове директиве, и то пре свега квалитативни захтеви II стуба. Закон о осигурању почео је да се примењује 27. јуна 2015. године, до када је Народна банка Србије донела 14 одлука,¹ а Влада Републике Србије уредбу² којом се ближе уређују поједина питања значајна за обављање делатности осигурања, чиме су обезбеђени предуслови за развој и унапређење делатности осигурања и заштиту корисника услуга осигурања у Републици Србији.

Законом о осигурању и подзаконским актима који су донети на основу овог закона уређено је оснивање друштва и почетак обављања делатности, тј. издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања у складу са захтевима Солвентности II. Прописани су услови за обављање делатности осигурања, који, између осталог, укључују захтеве у погледу подобности за стицање квалификованог учешћа у друштву, за обављање функције члана управе друштва, као и за успостављање ефикасног система управљања. Успостављена су правила за вредновање имовине и обавеза друштва, пре свега техничких резерви за покриће свих обавеза из уговора о осигурању и адекватности капитала. Предвиђена је либерализација сектора осигурања путем слободе оснивања огранака и слободе пружања услуга осигурања од дана приступања Републике Србије Европској унији. Сprovedени су захтеви Солвентности II у погледу обавезе друштва да, пре закључења уговора о осигурању и за време његовог важења, адекватно информишу уговарача осигурања, уз прописивање минималног садржаја таквог обавештења. Први пут је предвиђена и могућност вршења супервизије групе друштва. Реорганизација и ликвидација друштва у знатној мери су уређене у складу с правилима која се примењују и у Европској унији (Закон о стечају и ликвидацији банака и друштва за осигурање, који је Народна скупштина Републике Србије усвојила 3. фебруара 2015).

Одлуком о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање први пут су у Републици Србији утврђени квалитативни захтеви Солвентности II који обухватају кључне функције (управљање ризицима, систем интерних контрола, актуарска функција и интерна ревизија), *ORSA* (друштва су први пут извршила сопствену процену ризика и солвентности у 2015) и поверавање послова трећим лицима. Одлуком о садржини мишљења овлашћеног актуара утврђена је обавеза давања мишљења о техничким резервама, премији и реосигурању према захтевима Солвентности II у погледу садржаја мишљења актуарске функције.

Одлуком о условима и начину вршења надзора над пословањем друштва за осигурање/реосигурање и других субјеката надзора у делатности осигурања утврђени су захтеви за успостављање супервизије засноване на процени ризика у складу са Смерницама *EIOPA* о процесу супервизије.

Одлуком о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије детаљно су регулисани захтеви у погледу подобности лица која управљају/надиру друштва, за стицање

¹ Одлука о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије, Одлука о адекватности капитала друштва за осигурање/реосигурање, Одлука о условима и начину вршења надзора над пословањем друштва за осигурање/реосигурање и других субјеката надзора у делатности осигурања, Одлука о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање, Одлука о извештавању друштва за осигурање/реосигурање, Одлука о техничким резервама, Одлука о инвестирању средстава осигурања, Одлука о стицању звања и усавршавању овлашћеног актуара, Одлука о садржини мишљења овлашћеног актуара, Одлука о садржини извештаја о обављеној ревизији финансијских извештаја друштва за осигурање/реосигурање, Одлука о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на обављање послова посредовања у осигурању, односно заступања у осигурању, Одлука о стицању звања и усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, Одлука о садржини и начину вођења регистара података о друштвима за осигурање/реосигурање и другим субјектима надзора у делатности осигурања и Одлука о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања.

² Уредба о одређивању ризика који се могу осигурати, односно реосигурати код страног друштва за осигурање, односно реосигурање.

квалификованог учешћа у друштву, у складу са Солвентношћу II и Смерницама *EIOPA*, при чему су захтеви у погледу подобности за актуарску функцију Одлуком о стицању звања и усавршавању овлашћеног актуара усклађени с критеријумима Солвентности II.

Поједини елементи квантитативних захтева I стуба Солвентности II, као што су квалитет података, сегментација, поређење са искуством и адекватност техничких резерви, прописани су Одлуком о техничким резервама.

4. Основни циљеви и фазе имплементације Солвентности II у Републици Србији

Доношењем прописа којима се уређује делатност осигурања у Републици Србији крајем 2014. године и у првој половини 2015. године створени су услови за приближавање стања сектора осигурања у Републици Србији нивоу развоја овог сектора у Европској унији. У припремној фази имплементације Солвентности II, која је спроведена током 2014. и 2015. године, кроз одредбе Закона о осигурању и подзаконских аката који су донети на основу тог закона, пренете су одређене одредбе Солвентности II, чиме је остварен знатан ниво усклађености с квалитативним захтевима Солвентности II.

Наредне фазе имплементације ослањаће се на ниво усклађености који је до сада постигнут, развој сектора осигурања у Републици Србији и анализу ефеката имплементације Солвентности II на домаће тржиште осигурања.

4.1. Фаза I – анализа усклађености

У оквиру прве фазе анализирана је усклађеност регулативе којом се уређује делатност осигурања у Републици Србији са Солвентношћу II. Ова анализа је спроведена током 2017. године.

Посебно је анализирана примена члана 4. Директиве Солвентности II на сектор осигурања у Републици Србији, којим се прецизира искључење примене ове директиве на најмања друштва, при чему је закључено да би у моменту почетка примене сва домаћа друштва била у обавези да ту директиву примењују.

Резултати наведене анализе указали су на то да је, ради постизања пуне усклађености са Солвентношћу II, неопходно извршити прилагођавања кроз Закон о осигурању.

4.2. Фаза II – процена ефеката

Друга фаза, чија је реализација почела 2018. године, обухвата процену ефеката имплементације Солвентности II на сектор осигурања у Републици Србији, која се превасходно врши спровођењем квантитативних студија утицаја захтева првог стуба Солвентности II на адекватност капитала и техничке резерве друштава, као и сектора осигурања у целини. Квантитативним студијама утицаја могу се тестирати ефекти пуне или делимичне примене захтева Солвентности II како би се оценио ниво спремности и капацитета друштава за њихову примену, због чега се очекује њихово континуирано спровођење до пуне примене захтева Солвентности II, а све ради развоја и дугорочног очувања финансијске стабилности сектора осигурања у Републици Србији.

4.3. Фаза III – усклађивање регулаторног оквира

Трећа фаза спроводиће се у складу с резултатима детаљне анализе усклађености и спроведених квантитативних студија утицаја, док ће временски оквир за њено спровођење бити усклађен с током процеса и преговора о приступању Републике Србије Европској унији.

Ова фаза ће обухватити прилагођавање регулаторног оквира кроз Закон о осигурању, којим ће се пренети оквир Солвентност II у Републици Србији у делу који се односи на обављање послова осигурања и реосигурања и надзор друштава за осигурање/реосигурање и групе друштава за осигурање/реосигурање. Поред тога, планирана је израда и нацрта (измена и допуна) Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, којим ће се транспоновати оквир

Солвентност II у делу који се односи на реорганизацију и ликвидацију/стечај друштава за осигурање/реосигурање у Републици Србији.

Крајњи резултат ове фазе биће нацрти и предлози прописа којима ће се обезбедити пуно усклађивање са захтевима Солвентности II, а у складу с роковима и на начин утврђен Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније.

5. Транспарентност и сарадња у процесу имплементације Солвентности II

Стратегија за имплементацију Солвентности II у Републици Србији, као и њене евентуалне измене и допуне, објављује се на интернет презентацији Народне банке Србије и доступна је свим заинтересованим лицима.

С обзиром на значај и комплексност имплементације Солвентности II, ова стратегија ће се годишње преиспитивати и по потреби мењати и допуњавати у складу с новим околностима и изазовима, при чему ће се посебно узимати у обзир процес приступања Републике Србије Европској унији и препоруке Европске комисије.

У оквиру Народне банке Србије, активности на имплементацији Солвентности II и координацију овог процеса вршиће Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања, уз подршку осталих организационих јединица у Народној банци Србије. О имплементацији Солвентности II најмање ће се једном годишње извештавати Извршни одбор Народне банке Србије.

Народна банка Србије ће током процеса имплементације Солвентности II сарађивати са свим заинтересованим странама, а нарочито с Министарством финансија Републике Србије, Агенцијом за осигурање депозита, Удружењем осигуравача Србије, Удружењем актуара Србије, друштвима и др.

Шира јавност имаће могућност да буде укључена у процес имплементације Солвентности II у Републици Србији, с обзиром на то да ће се о нацртима прописа спроводити јавна расправа и да ће значајне информације о имплементацији Солвентности II у Републици Србији бити објављене на интернет презентацији Народне банке Србије.